

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Sambet'a, F6iea una data pe septemana, — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. v. a. Pentru tieri externe 16 fl. v. a. pe unu anu s6u 40 doidleceri, or 3 galbini mon. sunat6ria. Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari s6u mici inserate se ceru 8 cr. Tac'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 88.

Brasiovu, 19. Septembre 1863.

Anulu XXVI.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Maiestatea S'a c. r. apostolica cu prea inalta scris6re de cabinetu din 14. Augustu a. c. a binevoitu a investi pe Vice-Presiedintele regiului guberniu transilvanu LADISLAU VASILIE POPP cu demnitatea de consiliariu actualu intimu, pe lunga ertarea tacsei.

Astept6mu de multu ofici6s'a ac6sta publicare, esita acumu in „Wiener Zeitung“ spre a ne asocia simtiemintele si urarile n6stre de fericire, cele mai sincere, celora, ce deputatii nostri le descoperira mai eri in pers6na Escelentului nostru barbatu, in a carui distinctiune natiunea vede cu mare bucuria si apretiuirea preanalta a lealitatei sale. Fia! c6 patri'a, c6 natiunea se fia fericita a trage indelungu fol6se si binefaceri din activitatea si resemnatiunea cea rara a acestui barbatu alu natiunei n6stre, Et hunc et multos hujus nominis habeat Achates!

Diet'a Transilvaniei.

Siedinti'a XXX din 18. Septembre 1863.

(Capetu.)

Bohatielu Alecsandru spriginesce proieptulu r. cu modificatiunea propusa de D. dep. Bolog'a, ear' propunerea Dlui dep. din Sebesiu nu; celoru, ce vorbira de maiorisare, reciprocitate, suta de translatori, le dice, ca acei barbati de statu, carii au lucratu acestu proieptu, neci decatu nu au sciutu, ca cine va fi maioritarea in cas'a ac6sta? ci au cumpanitu giurstarile patriei acesteia, sciindu, ca pana candu relatiunile confessionale nu s'au regulatu prin legi au fostu frecari religionarie, dupa frecarile religionarie au venitu frecarile nationale, si apoi in urma cele limbistice. —

Asemenea a vrutu inalta ocarmuire, c6 prin unu proieptu de lege dreptu si acomodatu cerintieloru n6stre, se puna capu si frecariloru nationale. —

„Credu, dice, ca numai pu6inu au fostu cunoscute giurstarile n6stre aceloru barbati de statu, candu au compusu proieptulu acest'a de lege, si mai cu s6ma cei d'antai 9 paragrafi.

In cei d'antaiu 9 paragrafi s'au asiguratu drepturile limbei a fiacarui insu. Am auditu dela unii Domni, ca intrebuintianduse in t6te afacerile judecatoresci intr'unu municipiu o limba, intr'altulu alt'a, se face destulu reciprocitatei, si fara respectarea limbei fiacarui insu. —

Eu nu sum neci decumu indestulitu cu aceea, ca d6ca apasa amplotiatulu sasu pe romanulu tieranu, si amplotiatulu romanu p6te apasa pe alu seu, --- dupa cumu dice ungurulu: „ha te vered az 6n zsid6mat, 6n is verem a te zsid6dat — (Ilaritate).

Mai incolo inse s'a convinsu de aceea, ca barbati de statu, carii au compusu proieptulu de lege, au cunoscutu si starea geografica si etnografica a patriei n6stre, au sciutu impartial'a, cumu este astadi, si cumu se p6te face pe viitoriu. —

„Dupa a mea pricepere, dice, e cu neputintia, c6 pe viitoriu se nu vina nationalitatile mestecate; si pentru aceea se nu se sparie neci unu romanu, ca va veni intre sasi s6u intre unguri, -- dar' neci ungurii s6u sa-

sii, ca voru cad6 in gur'a romaniloru, (Ilaritate!) ci ori unde va veni fiasicare sei fia respeptata nationalitatea si limb'a. (Bravo!) Mai incolo sum convinsu, ca acei barbati de statu, carii au compusu proiept. reg. au cunoscutu si vi6ti'a practica a oficiiloru din patria, -- si eu sum de convingere, ca prin art. acest'a neci cu 10 macaru nu ar trebui inmultiti amplotiatii, si ca ministeriulu de finan. nu ar trebui se d6 cu nemicu mai multu, c6 pana acumu.

La judecatori'a din distr. Nasaudului d. e. unde nu sunt neci 10 magiari, sunt mai atatea procese, in care sunt mestecati locuitori magiari si germani cu romani; cate sunt, in cari su mestecati romani cu romani, pentru ca stau in comunicatiune unii cu altii, -- si la toti li se dau in limb'a loru decisiunile, -- trebuie numai buna vointia si t6te se potu. —

O parte scie limba unгур6sca, alta parte scie limba germana, si alta cea romana si toti potu indestuli cerintiele fiasicaruia, asia d. e. in districtulu Brasiovului se fia si 2, 3, carii sciu limb'a romana, si vr'o 2, 3, carii sciu limb'a cea unгур6sca, si lesne se p6te multiami poporulu. Mai incolo credu, ca e pe pracs'a vietii intemiatiu acestu proieptu de lege, pentru ca eu am cunoscutu sub sistem'a trecuta pers6ne in Clusiu, care, candu au venitu in Clusiu nu au sciutu neci o limba, afara de cea nemti6sca si polec6sca si au invetiatu limb'a unгур6sca, care e cea mai grea si cea roman6sca, -- si neci nu credu, ca se afla acumu doi amplotiati patrioti, carii se nu scie macaru doue limbi; si care scie bine vorbi romanesce, acela va inveti6 in 2, 3 septemani si a scrie, -- voia trebuie si atunci t6te greutatile se potu delatur6. —

Pentru aceea nu potu partini propunerea Dlui dep. din Siebesiu; ci partinescu propunerea Dlui deput. din Nocrichu. (Bolog'a.) (Bravo!)

Alduleanu propune o fusiune a mai multoru amendamente formulandu, c6 celorualte partite la cerere se se d6 si traducerea otarirei in limb'a, in care s'au impartasitu aceleasi partite la pertractare; si dupa ce mai vorbescu pro si contra, la votisare se primesce amendamentulu lui Alduleanu.

Siedinti'a a XXXI. din 19. Septembre.

§-ulu 7 la ordinea dilei.

Filtsch propune, c6 § 7 se sune asia: „Pertractarile finali orali, insciintiarile si espedarea sentintiei are se se faca in limb'a aceea, din cele 3 ale tieriei, care e limb'a acusatului, d6ca totusi acusatulu si ar leped6 limb'a materna, atunci actele acesteia judecatoresci au a se face in limb'a oficiului deregatoriiloru judecatoresci.“

Brecht propune altu emendamentu, de asemenea intiesu, adeca, ca pertractarile finali scl. se se faca in limb'a materna a acusatului s6u in un'a alta limba a tieriei, de densulu intiel6sa, ear' sentinti'a in limb'a oficiala a oficiului s6u in limb'a deregatoriei judecat6re, si la spriginirea amendamentulu dice, ca candu ar fi mai multi p6riti, d. e. armeni, israeliti, cigani etc., atunci ar trebui se se faca pertractarea nu in limb'a materna a loru, ci in una din ale tieriei, care o precepe acusatulu mai bine, asemenea si cu publicarea sentintiei s6u prin esplicatoriu, apoi adauge, ca toti judecatorii din Ardealu potu mai lesne lucr6 in limb'a sciuta, decatu in un'a, in care nu sunt exercitati.

Bolog'a apara interesele incusatului la pertractarea finala, unde se decide adesu asupra vietiei omenesci, asupra

onórei și libertății personale; combate amendamentele lui Filtsch, aducându unu exemplu din viața practică, unde unu omu fú aparatu de avocat în limba străină și acest'a în urma recunoșce singuru pe inculpatu de vinovatu, recomandându milei judecătoresci și cerundu, că se'lu pedepsesca mai usioru. Judecatorii afla, ca omulu nu e vinovatu și publica sentința, ca se eliberésca din defectulu probeloru; bietulu omu cu nespusa bucuria s'a repeditu la avocatulu seu, multiamindui, ca 'la aparatu asia după cumu i-a spusu elu (Ilaritate!) Deci se fi întielesu omulu acest'a limb'a pertractarei, departe se fi multiamitu, dar ar fi imputatu încă aparatoriu-lui, ca nu'lu-a știutu apará, de aci țiene absoluta necesitate limb'a acusatului în pertractari, respinge și amendamentul lui Brecht, ce restringe libertatea personală și apără proiectulu guvernului, că unu eflusu alu umanității, deacea trebe se se ingriješca legislațiunea de impregiurari că acestea, unde e vorb'a de pierderea vieții omenești, de onórea și libertatea personală (Bravo! Se trăiescă!)

Fr. de Trauschenfels pro domo sua propune, ca nepriminduse propusețiunea lui Brecht, se se primésca adausulu la § 7, cumuca aparatoriulu é îndreptatitu a se servi de veri-care din celea 3 limbi ale țierei după liberă alegere.

Branu de Lemény nu se invoiesce cu restringerile ce se adusera din partea lui Filtsch, Brecht și Trauschenfels; se nu socotésca înse, ca voru sta lucrurile totu asia, după cumu se afla acum, ad. în scaunele și districtele sasesci judecatori și advocati totu numai de limb'a germană, ci va da Ddieu, că după ce s'a înarticulat și natiunea română, pentru acusatii romani, se se faca pertractarile finali românești, pentru maghiarii ungurești și pentru germanii nemțiesce, tóte se potu face, numai se fimu drepti și cu bună voință; aduce apoi unu casu eventualu, ca, cându ar' veni unu romanu din Secuime la judeciulu din Brașov și s'ar întrebá în limb'a nemțiescă: „Haben Sie dieses Verbrechen begangen? s'ar face o confușiune babilonică, cându romanulu ar' vorbi mai bine ungurești și judecatoriulu nemțiesce: deci e de convingere, ca interesulu partiteloru cere, că §. 7 alu regimului, care é destulu de liberalu și dreptu, se remana nestramutat.

Schneid se alatura la amendamentul lui Fr. de Trauschenfels.

Muresianu Joachim dice . . . ca acei, cari au compus §-lu acest'a, de bună séma au fostu patrunci în acelu momentu de principiele, cari iau limb'a de o proprietate înascută și nedespartivera de omu în folosirea ei, de unu dreptu, de care și cându ar' vré omulu se se lapede, nu se pote. Și pentru aceea e și forte usioru a așera §-lu acesta, pentruca consuna cu tóte principiale cele mai înalte ale timpului. Cu tóte acestea, elu nece decatu nu condamna nece observatiunea l. Brecht nece alui Trauschenfels și Filtsch, pentruca judeca lucrulu și din punctulu de plecare alu Dloru, și din referințiile lor cu aceia pre cari i reprezenta, și pentru aceea potu dice ca totu omeni în pușetiunea lor trebuie se vorbésca totu asia. Insusi, fiindu în pușetiunea Dloru, și avendu ceva de pierdut, la ce nu a fostu dedatu, ar vorbi totu asiá, pentruca diace în natur'a omului a așera aceea ce are și e în pericolu de a pierde.

Dar' totuși nu vré se aprobe propunerile Dloru, pentruca sunt contrarie spiritului generale și principieloru celor înalte moderne, apoi nu a uitatu că mai alaltaeri unii din Dloru au stigmatizat stang'a de neliberale. Pentru aceea înse elu nu face asemene, ci îi lasa se așere §-lu asiá, după cumu le vine Dloru bine.

Er cându ya veni tempulu, se reprezenteze și elu poporul acelu, care l'a trimis la dieta, cere și elu se i conceda se vorbésca din altu punctu de vedere, tocmai asiá, precumu vorbescu Domniloru astadi. Se alatura cu totu sufletulu lenga parerea d. Bologa și Branu și cu ei lenga §-lu 7-le din proiectulu de lege alu regimului.

Ce se atinge de parerea D-lui dep. de Trauschenfels că se se lasa inculpatului pentru apărare limba care vre elu séu aparatoriulu lui, acest'a sta în §-lu 7, unde se dice „totuși are inculpatulu voia liberă de așe alege pentru acesta alta din cele trei limbi ale țierei, care înse elu trebuie se o precépa“. Elu pentru sine pote sesi alege fiesi care limba, dar' póte și renunța de dreptu, ca legea e permisivă, dar' nu prohibitivă. Sta strinsu lenga §-lu 7 din proiect. regimului.

Brecht dice, ca în partea d'antai e de acordu cu dep. Nocrichului, ear' pentru partea a dou'a crede, ca D-lui dep. ei é cunoscutu, ca sentința se face pîritului cunoscută prin graiu.

Puscariu imputandu tendința celor din centru și drépta de a sacrificá libertatea limbei unui burocratismu învechitu, — apără proiectulu regimului, ear' Filtsch și retrage

propusețiunea, déca va esi Brecht și Fr. de Trauschenfels cu ale lor.

Binder respingundu reflecșiunile oratorilor din stang'a, dice, ca ar fi absurditate, cându pentru acusatii ar fi libertatea limbei la pertractare și pentru advocati, și procurorii de statu nu; i se pare lucru neșosibilu, că traducerele sentinței se se póta face în 24 ore, suptu care restimpu legea cere, că se se publice sentința. Lui Bolog'a ei opune altu exemplu: unu vinovatu, care după ce primi sentința în limb'a maternă, ca e condamnatu la închisóre de 2 ani în ferra, elu mai întréba, ca ce pedépsa trupésca va capată, crediendu, ca nu e condamnatu, până cându nu i se va spune, ca câte betie va capată. (Ilaritate.) Pe Branu 'lu întempina cu aceea, ca n'avemu de a face politica de viitoriu, și în urma dice asupra exemplului lui Branu cu întrebarea: „Haben Sie dieses Verbrechen begangen?“ ca e o întrebare din cele mai negiobe, din câte le au auditu elu; și cându ar fi elu presiedinte judecătorescu, îndata ar lipsi pe unu astufeliu de judecatori de votu; în fine recomanda proiectulu comisiunei cu adausulu lui Trauschenfels.

Rannicher apără proiectulu regimului.

Schuler-Libloy pe alu comisiunei séu a lui Trauschenfels, care acesta de nou 'și recomanda propunerea.

Gaietanu apără, că sentința și alte decisiuni se se faca în limb'a acusatului fără restringerea libertății, care se încerca în centru, și acésta libertate o afla în proiectulu reg.

Schneider Josef cu Trauschenfels.

Rannicher distinge între persónele oficióse, care trebuie se vorbésca în limb'a acusatului și între alte persóne, care au libertatea limbei.

Sipotariu afla §. 7 din proiect. reg. de celu mai potrivit cu ratiunea legii dintre tóte celelalte §§. și si apără dis'a s'a cu o consecință logică fundată, nevrendu a se lasa la specialități și miranduse cumu de cei atatu de liberali la § 3 și 6 facu acum atatea restricțiuni la §. acest'a. Răspunde lui Trauschenfels și Brecht, ca la judecari nu trebuie se se ié privire la comoditatea avocatului, neci a oficiului; apără pe Bolog'a, ca n'au avutu intențiunea de a si da judecet'a despre sistem'a regimului, de mai 'nainte, ci a vrutu numai a arata în detaliere neconveniența din impregiurarea, cându pertractarea finală și sentința nu s'aru face în limb'a inculpatului. Se alatura cu tóta căldura la §. reg.

Gull memorédia, ca s'a disu în casa, ca la tóte județiile criminale în țiera, cându pentru o crimă s'ar trage unu romanu la judecata, voru trebui se se denumésca de judecatori, nascuti romani, apoi dice: „No! dar' tocmai acestu rezultat nu va avé legea despre limba. Oficialii ungaro-secui și sasi voru avé că și până acuma destula ocașiune, a si imbogati cunoscințele gramaticale despre limb'a română și în praca. —“ Ei mai place propusețiunea lui Brecht, pentruca pe lenga dreptulu pîritului garantédia și interesele statului și în urma recomanda propusețiunea din proiect. comisiunei, că mai liberală. Totu de acésta parere é și Schuler-Libloy reportatoriulu.

Rannicher se mira, cumu de partinitori lui Trauschenfels și Brecht esplica altufeliu §. regimului, cându elu cuprinde totu, ce au disu ei. (Aplausu în stang'a.)

Bolog'a și face observarea la obiecțiunea lui Binder, ca elu n'a vrutu a osendi sistem'a trecută și se róga, că se nu dè cuvintelor lui altu întielesu, decatu pe acela, pe care 'lu dà elu, și respinge cu tóta serioșitatea vreo atare propunere. Binder răspunde, ca n'a avutu aceea de cugetu.

Presied. reasuma și la votare se primesce proiect. r. §§. 8 și 9 încă se primescu fără deșbateré.

La § 10:

Balomiri J.: Me rogu D. Presiedinte! Eu la §-ulu acest'a vré se facu doua schimbări și adeca un'a e aceea, că cuventulu „innee“ „interne“ se remana afara, pentruca vedu aci, ca limb'a oficiósa pentru celelalte trebe esterne, s'ar restringe și rezervá pre sam'a altor'a. A doua schimbare este, ca în locu de „representanți'a comunei“ se se dica numai „comună“, pentruca unde este comun'a regulată, acolo — se întielege de sene, ca reprezentanți'a este comun'a, înse unde nu este comun'a regulată și nu este reprezentanția comunala, acolo se potu face și abuzuri. —

M. Binder întréba, nu cumuva se doresce de partea stanga votulu universalu?

Rannicher: Guvernulu întielege suptu reprezentanți'a comunala, reprezentanți'a precumu se afla ea acum.

Muresianu Joachim: Onoratu presidiu! O mica reflecșiune vreu se facu la observatiunea Dnului Binder, unde vrea sene apropia nouă, acelor cari amu partinitu prein

sculare propunerea Dnului Balomiri, că si omu noi amu vré sufragiu universale.

Elnök. Kérem szorosan tartani magát a tárgyhöz.

Muresianu: Dara vorbescu la §-u. Eu dicu, cumoa atunoi, candu s'a datu a dóua propusetiune regia Guvernului séu regimului regiu spre pertractare si spre elaborare, totu deodata i se va fi datu si firulu, dupa care se luere in acestu obieptu. Credu inse ca regimulu, candu a facutu §-lu 10 s'a abatutu singuru dela acelu principiu si dela aceea dreptiva care i s'a datu precin propusetiunea regia, ce eu o privescu cá tema, nu cá elaboratu, pentru ca eu proieptulu regimului ilu tienu numai cá o perlucrare a temei indicate, care i o a predatu Maiestatea S'a.

Cumca singuru Maiestatea S'a pricepe §-lu 10 cá si noi, eu voiu documenta din biletulu de mana din 21. Decembre 1860 indreptatu catra Baronulu Kemény. Acolo se dice in tr'unu punctu „bezüglich des öffentlichen Gebrauches der verschiedenen Landes Sprachen, hat unter Festhaltung der frühern gesetzlichen Verpflichtung, als Regel zu gelten, daß den städtischen wie den ländlichen Gemeinden aller Nationalitäten und Confessionen Meines Großfürstenthums Siebenbürgen die Wahl der Geschäftssprache ihrer Gemeinde-, Kirchen- und Schulangelegenheiten frei siehe“. Acestea sunt chiaru vorbele Maiestatei Sale, dintrunu biletu de mana, unde e numai singuru subscrisu, fora contra semnarea Ministrului, si eu credu, ca cine a facutu proieptulu si §-lu acest'a ar fi facutu mai conformu intentiuniloru Dnului seu, dáca l'aru fi compusu dupa cumu 'lu statoresce biletulu de mana alu Maiestatei Sale. . . . Din acestea cause eu asiú poté simplu partini propunerea Dnului Balomiri, cá se castigamu din tempu; inse totusi dandumise ocaziune vréu cá se atingu in vorbe oatu de puine si meritulu obieptului. Dupa cumu stau trebile in Ardélu astadi, §-lu alu 10-lea remanendu cumu e in proieptu nece decumu nu saru poté esecuta, fora aru trebui se se amane esecutarea lui pana atuncia, pana candu comunitatile cele mai multe ale Ardélului aru avé representanti'a loru legala dupa o lege comunale, pentruca pana astadi representantia, buna rea cumu e, au numai comunele din fundulu regescu. Comunele din comitate si unele scaune si districte nu au alta representantia decatu representanti'a aceea care o au avutu din véculu vécului, la care nu i mai sci nime inceputulu, adeca Judele si vreo 5 — 6 Jurati si Bartranii facu tota béta representantia (voci: nu e asia).

Elnök

Muresianu. Aceea inse nu o pote nega nime, ca totu déuna inaintea oficiiloru iau numitu pe acestia representantia legala a comunii (gesetzliche Vertretung); si prin urmare, pana ce se va face o lege comunala, pana atunci precumu si alegu comunele representanti'a s'a ad. Judii si Juratii sei 'si potu alege totu comunele cá atari chiaru si representantia, asia celu puicinu midilocitu, cá se determine limb'a iusasi comunala. Partinescu dar' intru tóte propunerile Domnului Balomiri. —

C. Schmidt apara din resputeri proiect. reg.

Baritiu G.: Indata ce ar vré cineva se esplice representantia satului din § 10 asia, — ca sub aceea se intieléga numai deregatori'a comunei, — l'asi respinge cu tóte poterile mele. —

Averea cea mai scumpa, clinodiulu unei natiuni, adeca limb'a, se concrede prin acestu §. la liber'a alegere si decide a representantiei comunelor, prin urmare se concrede existintia celoru trei natiuni ale tieriei. Eu astufelu de clinodu scumpu neci odata nu voiu fi aplecatu alu concrede numai la vr'o 6, 7 ómeni din comuna. —

Dar' din alta parte susutienu cu deadinsulu, ca in Ardealu au avutu tóte comunele, eara nunumai cele intielese in punctele regulative sasesci representanti'a loru, eara aceea au constatu din toti fruntasii comunei, din asia numitu „batreni“, eara dupa cumu dicu nemtii „Die Altschaft“ — séu mai bine disu, din alegatorii comunei, carii adeca alegu pe deregatori si carii la tóte casurile estraordinari, ce vinu asupr'a comunei, se aduna prin judele satului. —

Deci déca in. casa intielege representantia astufeliu, atunci remanu si eu pre lenga acestu cuventu din § lu 10, eara déca nu, atunci dorescu se se modifice §-lu asia: „In comunele cetatieneseci si sateseci defige limb'a oficiala si a afaceriloru interne in trebi comunali, corpulu alegatoriloru comunei.“ —

Asia dorescu eu se se modifice §-lu acest'a, in casu déca inalt'a casa sub representantia ar intielege numai pe deregatori, eara déca sub representantia va intielege pre alegatorii comunei, atunci me multiamescu cu §-lu regimului.

B o l o g a se pronuncia pentru proi. regim.

M o g a face distinctiune intre comunele cetatieneseci si sateseci, néga existintia vre unei reprezentantie, cá atare, si oficiolatu ce existá nu e reprezentantia, apoi propune unu amendementu asiá: „In comunele sateseci, in comitate, scaunele seouesci si scaune in districte sasesci, defige limb'a afaceriloru interne in afacerile comunali, comun'a, éra in comune opidane, si cesatieneseci, representanti'a comunei.“ Ar dice, cá si in comunele cetatieneseci se defiga comun'a, dar' acolo nu iéu parte toti la trebile comunali, ci numai cei mai cu posesiune, si asiá nu este, dupa cumu dicu unii Domnii din centru, votu universale (—). Ér in sate cumu se facu alegerile judiloru scl. se póte ispravi si lucrulu limbei; inse nu si in fundulu r., ca acolo represententiele sateseci sunt dupa punctele regulative compuse, cari séu se voru stramuta séu desfiintia prin o lege comunala.

G a e t a n u vrea a se pune: „Comun'a de sene si pentru sene etc.“ si denéga dreptulu atatu dietei catu si comunei de a restringe prin otaririle sale verce limba a natiuniloru inarticulate de natiuni politice. Unde comun'a e amestecata, limbele tóte sunt egal indreptatite si acésta se dovedesce prin acte, ca e lucru lesne.

R a n n i c h e r desapróba amendamentele aduse, cari priminduse ar sta in contrastu cu legile sustatórie si unu astufeliu de articulu nu s'ar sanctiona (Incheiere! Schluss!)

P u s c a r i u combate amendementulu lui Balomiri: si pentru cá se nu vina romanii in prepusu, ca vréu votulu universalu, recomanda primirea §-lui regimului neschimbatu.

P o p e a ésa cu altu amendamentu ad.: „In comunele cetatieneseci si sateseci limb'a oficiósa interna a afaceriloru comunale este limb'a, respective limbele populatiunei comunei cu privire la obiectele pertractande.. Se stiga: Incheiere! si mai vorbescu, cá alesi, Branu si C. Schmidt pentru proieptu regimului, care se si primesce dupa votare, la care remase numai prop. lui Gaetanu, ca ceilalti isi retrasera amendamentele si Baritiu asemenea in favórea proiept. regimului. —

Siedinti'a XXXII. din 21. Sept.

Se cetesce protocolulu in limb'a romana si se rectifica.

La ordinea dilei e §. 11 din proiect. regimului.

S i u l u t i u Esc. Marita Camera! Candu cetescu si socotescu aduncu la §-lu acest'a, care vorbesce despre limb'a municipiiloru, trebuie se me imple o ingrigire, cá nu tocm'a in usulu limbei, care este dreptulu celu adeveratu, celu originalu si celu mai scumpu alu tuturoru, nu numai natiuniloru, dar' si individiloru, se se faca ceva nedreptate.

Dloru! limb'a pentru fiasicare individu, si pentru fiasicare natiune e unu dreptu, care nu se póte dela nime tagadui, nu se póte instrainá, e unu dreptu indisputabilu, pentruca fiasi care dupa dreptulu acest'a Ddieescu are de a pofti, cá, candu are elu ceva tréba in lucrurile cele politice, care se tienu de averea, onorea si libertatea lui, se fia intielesu, cu atatu mai virtosu se fia intielesu dela acei amploiati, dela acelu municipiu, pe care elu din pung'a densului ei si platesce.

Pentru aceea dupa convictiunea mea poporulu municipiului, séu absolut'a majoritate a poporului municipiului, fara a eschide minoritatea, aru avé dreptu a pretinde, cá limb'a majoritatei se fia limb'a municipiului, pentruca are dreptu se poftésca dela municipiu si dela deregatoriile lui, se fia si elu intielesu si se se póta si cu dinsii intielege.

Ei! dar eu sciú prébine, ca dela multi si dela multe parti se punu pedece, obiectiuni, ca votulu universalu nu se póte dá.

Eu despre partea mea in privinti'a limbei asiú socoti, cumca fiasicare poporu dupa dreptulu omenescu si Ddieescu, ar trebui se aiba votulu universalu, dar' totusi, cá eu se nu scandalizezu pe aceia, carii sânt de parere, ca nu se cade se se dè votu universalu, ca-ci aceea ar aduce o confusiune mare cu sene, asiú socoti, ca dreptulu in municipiu se se restringa dupa o regula obicinuita, care e si practica, si acest'a dupa parerea mea ar fi aceea, cá dreptulu de a determiná limb'a municipiului se fia alu corporatiunei aceleia municipale, carea are dreptu asiú alege si deputatii sei la dieta.

Si pentru aceea eu m'asiú indestuli, déca §-lu 11 s'aru formulá asiá: „In municipii defige limb'a pentru afacerile municipale, corpulu alegatoriloru de deputati dietali.“

Socotescu, ca, candu pretindu se se primésca amendementulu acesta alu meu, atunci nu se face neci o nedreptate si neci o strimbatate neci deoparte, pentru neci un'a din tóte nationalitati, si asiá, atunci póte fi fiasicare nationalitate multiunita cu aceea; si apoi socotescu, ca aceia, carii au dreptu de asiú alege deputati pentru facerea legiloru la dieta, 'si voru

exercită numai dreptul, séu candu ei si voru defige si limb'a municipiului lor. Pentru aceea me rogu se se primésca amendementulu acest'a.

Balomi J.: Domnule presiedinte! Pe lenga aceea, ca spriginescu propunerile Esc. Sale D. metropolitu din motivele aduse, 'mi iéu indresnéla a mai face o modificatiune nu principiala, ci numai formala, stilistica.

Aci se spune, cumuca in municipii.

Eu socotescu, ca sub cuventulu „municipiu“ se intielegu scaunele, comitatele si districtele, inse dupa legea municipala, carea acum'a inca nu o sciu, póte ca voru suferi municipiile o schimbare, se voru face mai mari séu mai mici, si precumu dreptulu individualu a fiasicarei persóne, séu comune, asia se fia si dreptulu municipiiloru celoru mai mici pastratu pe lenga municipiile cele mai mari d. e. in fund. reg. municip. celu mai mare, universitatea sasésca, si cele mai mici sunt scaunele.

Déca nu vomu hotari noi o lege aci, atunci municipiulu celu mare va hotari limb'a si pentru celu micu, — pentru aceea eu 'mi iéu indresnéla a propune cá se se dica:

„In municipiile comitatense, scaunesci si districtuale defige limb'a etc.“

Novisimu dela dieta.

In sied. 37, 29. Sept. s'a primitu art. 2 de lege despre limbe dupa a treia perlegere, cu pucine indreptari stilistice, Comitiv'a la art si adres'a la r. Comisariu inca se citi si comisiunea, care fuse insarcinata a perlucra proiectulu, le va presenta r. comisariu. Mane inarticularea diplomei si patentei din 26 Febr.

Siedinti'a XXXVIII. din 30. Sept.

Adi se primi legea inarticulării diplomei si patentei cu unanimitate. Eppulu Fogarasy fú de fačia. Alegerile la senatulu imperialu se apropia. In 28. s'a tramisu rescriptulu r. din Vien'a in diosu.

Legea dietei suna asia:

„Se decide, cu invoire bucurósa tare si nerevocaveru, cá ambele adesea memorate diplome imperatesci din 20. Oct. 1860 si din 26. Febr. 1861 se se iè si se se petréca in legile tieriei Marelui Principatu alu Transilvaniei din cuventu in cuventu precumu urméza:“ (si urméza cuprinsulu loru cunoscutu.)

Art. I. despre inarticularea natiunei romane si egal'a indreptatire inca nu e intaritu, celu despre limbi acum se va tramite spre sanctionare. —

Fogarasulu, cu resol. prean. din 14. Sept. s'a redicatu la gradulu de cetate cu magistratu. Romanii, dór' nu voru remané eschisi si dela acea magistratura. —

Mai. S'a imperatésca a daruitu 10,000 fl. in favórea alinării lipsei in Ungari'a.

— In Clusiu si giuru focuri preste focuri, si magistratulu cerú dreptu statariu. Satulu Ida cu loc. (romani si sasi) arse de diumetate. — In Ungari'a in Jaurinu (Raab) arsera vro 110 case, mai totu germani.

BUCOVIN'A. Neci cu scóla reala cu limb'a romana pe lunga tóta petitionarea cavalieriloru, neci cu gimnasiu romanu in Suceava, nu potura reesi fratii nostri bucovineni!! ba ce e mai multu, ca la scól'a reala superióra deschisa mai eri, neci profesoru de limb'a romana inca nu s'a asiediatu?! Pentru limb'a rutena se afla si inca cu salariu de 600 fl. m. a. ear' pentru cea romana, in consideratiunea maioritateri poporime romane s'a aflatu cu cale a se defige numai 500 fl.?! pentruca dór' se nu se póta afla, cine se lacoméscu la acestu salariu si se remana limb'a acésta ignorata?! Au nu se afla profesori?! Cum vinu din totu imperiulu altii, — de ce se nu se primésca si romanii din totu imperiulu?! unde la plata buna se afla acumu? —

S'a fostu ordinatu inca pe la 1843 de consistoriu infiintare de bibliotecii in presbiterii si parochii spre perfectionarea preotimei, séu facutu ceva?! De ce se mai si emitu ordinatiuni, déca nime nu staruesce a se pune in viétia?! — Asia vediuramu si in „Monitorulu“ Romaniei repetite din candu in candu cerculare Metropolitane totu de unulu si acelasu cuprinsu, cá cu tare se'si mantue urechi'a inaintea publiculu; ear' in fakta nu se face nemica pentru clerulu celu decadiutu si parasitu! si totusi fara cleru, preotime luminata nece o natiune nu s'a potutu inaltia la stare de prosperitate si renume.

Intieleginti'a! Pe umerii tei diace apostolatulu de a face in giurulu poporului teu lumina! Cauta radacin'a reulului si'lu arata poporului, cá se'si soia ajuta, a esi din starea acésta a inertiei si neactivitatii mercenari, ce sta in soldul dusimanilor inaltiarri sangelui vostru! —

Telegramele „Gazetei.“

Bucuresci, 29. Sept. 10 óre de di, sositu 30, 12 óre nópte 25'.

Demintiesce depesi'a, care anunčia, ca gubernulu refuze recunóscerea consuliloru. Nu esiste neci unu casu. Faim'a despre incercarea de asasinatu asupra lui Sturdza e falsa.

Bucuresci, 29. Sept. 10 óre de prandiu, sositu 30. nóptea 12 óre 35 min.

Teritoriulu romanu s'a violatu (in calcatu) de austrieni la Turnu Severinu. Comandantulu de tunari a debarcatu dóuedieci de feciori armati spre a redica (scóte) din prinsore doi matrosi (corabieri) austrieni, cari in stare de betia desiertara dóue puscaturi de pistole asupra politiei. Fura arestati.

Chronica din afara.

In afara se aude de schimbari in min. Franciei; inse in Franci'a e ministrulu ministriloru Napoleonu si schimbarea altor persóne e numai o formalitate. Respuusulu Rusiei casioná, de se publicá in Monitoriu manifestulu gubern. nationalu polonu. Solulu rusu Budberg cerú indata deslucire, care nu'lu multiumi, si se vorbesce, ca va plecá din Parisu. Acésta apucatura e preamlulu unui ultimatu si alu intrecurmarii comerciului diplomaticu. Franci'a si Angli'a voru recunóscce pe poloni cá potere beligeranta, apoi Austri'a inca va fi silita a se dechiara categoricu, ca ce va fačia cu Poloni'a si Rusi'a. —

Nr. 327 1863.

CONCURSU.

Pe urmatórele statiuni invatiatoresci vacante din Protopopiatulu Notiégului, comitatulu Solnocului de mediulocu ingremiatu, prin acésta se publica concursu:

I. Cuceu: cu urmatórele beneficié:

1. 100 fl. v. a.; 2. 100 mertie de cereale; 3. 6 stangeni lemne de focu. 4. 10 punti luminari; 5. 1 centenariu de sare; 6. Gradina scólei.

II. Chelintia cu urmatórele beneficié:

1. 70 fl. v. a.; 2. 50 mertie de cereale; 3. 6 stangeni lemne de focu.

III. Benefalua: cu urmatórele beneficié:

1. 60 fl. m. c.; 2. 60 mertie de cereale; 3. 3 mertie de fasole; 4. 12 cara lemne de focu; 5. 25 punti de sare; 6. 2 punti luminari.

IV. Bersa: cu urmatórele beneficié:

1. 50 fl. v. a.; 2. 50 mertie de cereale; 3. 4 stangeni lemne de focu; 4. 10 punti luminari; 5. 50 punti de sare; 6. Gradina scólei.

V. Cióra: cu urmatórele beneficié:

1. 50 fl. v. a.; 2. 50 mertie de cereale; 3. 4 jugere, 1120 stangeni □ pamentu de clasa I.

VI. Nadiusulu romanu: cu urmatórele beneficié:

1. 60 fl. m. c.; 2. 60 mertie de cereale; 3. 3 stangeni lemne de focu; 4. Gradina scólei.

VII. Sioimosiu: cu urmatórele beneficié:

1. 100 fl. v. a.; 2. 50 mertie de ceréla; 3. 4 stangeni lemne de focu.

VIII. Seplaculu Silvaniei: cu urmatórele beneficié:

1. 60 fl. v. a.; 2. 62 mertie de cereale; 3. 4 stangeni lemne de focu.

In statiunile de sub Nr. III, IV., V., VI., VII. si VIII. cu posturile invatiatoresci sunt impreunate si oficiele Cantorale.

Doritorii de a ocupare vreuna dintre aceste statiuni in 10. Octobre a. c. st. n. voru avé a se presentare inainté subscrisului cu suplicele s'ale provideute cu testimoniele preparandiale séu scólare, si cu atestatele despre portareloru morala si politica (cei carii au mai fungitu pana acumu cá invatiatori séu Cantori aceste le voru produce dela respectivii Domni Protopopi) si voru avé a documenta deplena cunoscintia a ritului si tipiculu besericescu prescriu pentru cantori.

Napradé, 10-lé Septembrie 1863.

Georgiu Stanciu m. p.

Protopopulu romanu-unitu distriptului Notiégului.

Cursurile la bursa in 28. Septembrie 1863 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 32 cr. v. a
Augsburg	—	—	110 " 85 "
London	—	—	111 " — "
Imprumutulu nationalu	—	—	82 " 10 "
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	76 " 25 "
Actiile bancului	—	—	792 " — "
" creditului	—	—	189 " 10 "